

კერძო სამართლის მიმოხილვა

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

იურიდიული ფაკულტეტი

თანამედროვე კერძო სამართლის ინსტიტუტი

თინათინ წერეთლის სახელობის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტი

კერძო სამართლის მიმოხილვა

№2, 2019

მთავარი რედაქტორები:

ბესარიონ ზოიძე (თანამედროვე კერძო სამართლის ინსტიტუტის დირექტორი, თინათინ წერეთლის სახელობის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტის მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი, პროფ., თსუ)

თამარ ზარანდია (იურიდიული ფაკულტეტის დეკანი, ასოც. პროფ., თსუ)

მარიკა დუმბაძე (სამართლის მაგისტრი, მონვეული ლექტორი, თსუ)

სამეცნიერო საბჭო:

ლადო ჭანტურია (პროფ., თსუ)

ირაკლი ბურდული (იურიდიული ფაკულტეტის დეკანის მოადგილე, პროფ., თსუ)

დემეტრე ეგნატაშვილი (იურიდიული ფაკულტეტის დეკანის მოადგილე, ასისტ., თსუ)

ზვიად კორძაძე (ასოც. პროფ., ქართულ-ამერიკული უნივერსიტეტი, მონვეული ლექტორი, თსუ)

ეკა ზარნაძე (ასოც. პროფ., საქართველოს უნივერსიტეტი, მონვეული ლექტორი, თსუ)

ნათია ჩიტაშვილი (ასოც. პროფ., თსუ)

სერგი ჯორბენაძე (ასისტ., თსუ)

თამარ ლაკერბაია (ასოც. პროფ., შავი ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, მონვეული ლექტორი, თსუ)

ლალი ლაზარაშვილი (პროფ., საქართველოს უნივერსიტეტი)

ლაშა ბრეგვაძე (თ. წერეთლის სახ. სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტის დირექტორი, პროფ., თსუ)

თამარ ტატანაშვილი (დოქტორანტი, მონვეული ლექტორი, თსუ)

სარედაქციო საბჭო:

გიორგი წამალაიძე
თამარ ტატანაშვილი
მარიამ ლომთაძე
თამარ სამუშია
მარიამ ცხადაძე
გიორგი ჟორჯოლიანი
ირაკლი სვანაძე
მარი ციციშვილი
ნატალი გოგიაშვილი
ნინო გუგუნავა
ანანო ნიაური
ანა ჭილაია
ელისაბედ შენგელია
გვანცა შვანგირაძე
ნიკა ჯაშიაშვილი

ინგლისური ტექსტის რედაქტორი:

ანი მარჯანიძე

EDITORS IN CHIEF:

Besarion Zoidze (Director of Modern Private Law Institute, Chief Legal Researcher at Tinatin Tsereteli Institute of State and Law, Prof., TSU)

Tamar Zarandia (Dean of Faculty of Law, Assoc. Prof., TSU)

Marika Dumbadze (LL.M., Visiting Lecturer, TSU)

SCIENTIFIC COUNCIL:

Lado Chanturia (Prof., TSU)

Irakli Burduli (Deputy Dean of Faculty of Law, Prof., TSU)

Demetre Egnatashvili (Deputy Dean of Faculty of Law, Assist., TSU)

Zviad Kordzadze (Assoc. Prof., Georgian-American University, Visiting Lecturer, TSU)

Eka Zarnadze (Assoc. Prof., University of Georgia, Visiting Lecturer, TSU)

Natia Chitashvili (Assoc. Prof., TSU)

Sergi Jorbenadze (Assist., TSU)

Tamar Lakerbaia (Assoc. Prof., International Black Sea University, Visiting Lecturer, TSU)

Lali Lazarashvili (Prof., University of Georgia)

Lasha Bregvadze (Director at Tinatin Tsereteli Institute of State and Law Prof., TSU)

Tamar Tatanashvili (Ph.D. Student, Visiting Lecturer, TSU)

EDITORIAL COUNCIL:

Giorgi Tsamalaide
Tamar Tatanashvili
Mariam Lomtadze
Tamar Samushia
Mariam Tskhadadze
Giorgi Zhorzholiani
Irakli Svanadze
Mari Tsitskishvili
Natali Gogiasvili
Nino Gugunava
Anano Niauri
Ana Tchilaia
Elisabed Shengelia
Gvantsa Shvangiradze
Nika Jashiasvili

ENGLISH TEXT EDITOR:

Ani Marjanidze

IVANE JAVAKHISHVILI TBILISI STATE UNIVERSITY

FACULTY OF LAW

INSTITUTE OF MODERN PRIVATE LAW

TINATIN TSERETELI INSTITUTE OF STATE AND LAW

PRIVATE LAW REVIEW

№2, 2019

ჟურნალი გამოიცემა იურიდიული ფირმის – „კორძაძის საადვოკატო ბიუროს“ მხარდაჭერით.

The Journal has been published with the support of “Kordzadze Law Office”

დაიბეჭდა გამომცემლობა „მერიდიანი“, 2019

თბილისი, ალ. ყაზბეგის გამზ., №47.

☎ 239-15-22

E-mail: meridiani777@gmail.com

Printed at “Meridiani” Publishing House, 2019

Tbilisi, Al. Kazbegi str. #47.

☎ 239-15-22

E-mail: meridiani777@gmail.com

ISBN 978-9941-25-707-0

© სტატიების ავტორები

© Authors

ჟურნალის მთავარი რედაქტორები მადლობას უხდიან „კორძაძის საადვოკატო ბიუროს“ მხარდაჭერისათვის.

The Editors In Chief of the Journal express their gratitude to “Kordzadze Law Office” for the support provided.

KORDZADZE LAW OFFICE
კორძაძის საადვოკატო ბიურო

Mariam Gaiparashvili (Ph.D Student, TSU)

**COMPENSATION FOR NON-PECUNIARY DAMAGES IN WRONGFUL DEATH CASES
ACCORDING TO THE GEORGIAN LAW**

ABSTRACT

The author of the article analyses issues concerning the claims in wrongful death cases. In particular, conclusions are made on the basis of considering relevant statutory regulations, comparative analysis, academic doctrine and case law.

Relatives are denied in fatal injury cases insofar as emotional harm of the third party is at stake. Moreover compensation for non-pecuniary loss is not awarded even if the loss of the direct victim causes an injury to the relative's health, i.e if the emotional harm of the relative qualifies as an illness. This conclusion is derived from existing regulation and case law including three exceptional decisions from the Supreme Court of Georgia. The article provides comparative analyses of regulatory framework of Georgia and other European countries in relation to non-pecuniary loss of secondary victims. The statutory regulations and practice of Austria, Germany, Great Britain, France and Soft law governing the issue of non-pecuniary damages in wrongful death cases, are sequentially and separately evaluated in the article.

The awarding of compensation for non-pecuniary loss to relatives of direct victims of fatal accidents, which is accepted by the ECtHR practice, is also established in the majority of European countries, but in different ways. At the domestic level varying approaches are taken to the question of whether mere mental suffering not amounting to a psychiatric disorder is sufficient or whether a psychological injury which can be qualified as illness is required. Similar to the ECtHR case-law, in some national systems not only family members are granted compensation for bereavement/non-pecuniary loss, but independent from the civil law status between the victim and the third party so are persons with a 'strong emotional bond' to the victim. The article, inter alia, analyses the latest ECtHR case *Sarishvili-Bolkvadze v. Georgia* and argues that denial of non-pecuniary damages violates Article 2 of the Convention.

In order to overcome the problems identified in the article author emphasizes the necessity of amendments to the legislation, together with unifying case law with ECtHR practice. The author concludes that the latest decision of ECtHR is a legitimate basis of subsequent amendments in the legislation.

ახლოელი ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში მორალური ზიანის ანაზღაურება საქართველოს სამართლის მიხედვით

1. შესავალი

დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპები უმნიშვნელოვანესია კონსტიტუციურ პრინციპებს შორის¹ და მოითხოვს, რომ ქვეყნის სამართალი უზრუნველყოფდეს ადამიანის ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვის ყველა საჭირო გარანტიის შექმნას.² არსებობს სფეროები სადაც ადამიანის უფლებების სრულყოფილი დაცვის უზრუნველსაყოფად საჭიროა გარკვეული საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელება. სპეციფიკით გამორჩეული საკითხის აქტუალობამ განაპირობა პრობლემის ანალიზის აუცილებლობა და ნაშრომის დაწერა. კვლევა შეეხება ახლოელი ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში მორალური ზიანის ანაზღაურების საკითხს. წინამდებარე ნაშრომის მიზანია საკანონმდებლო დონეზე და სასამართლო გადაწყვეტილებებში პრობლემების იდენტიფიცირება, რომელიც ხელს უშლის ადამიანის უფლების დაცვას და მათ ეფექტიან განხორციელებას. საკითხის აქტუალობას ცხადყოფს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს ერთ-ერთი ბოლო გადაწყვეტილება, რომელიც მიღებული საქართველოს წინააღმდეგ და რომელიც განხილულია ნაშრომში. სტატია მიზნად ისახავს კანონმდებლობის მეცნიერულ ანალიზს, ევროპის ქვეყნების მაგალითზე განხილული საკანონმდებლო აქტებით პრობლემის განსხვავებული რეგულირების დადებითი მხარეების წარმოჩენას და ეროვნული კანონმდებლობის სრულყოფის გზების შეთავაზებას.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში არ არსებობს საფუძველი, რომლის თანახმადაც დელიქტის შედეგად გარდაცვლილის ახლობლები მოითხოვენ მიყენებული ტკივილისთვის მორალური ზიანის ანაზღაურებას. დასახელებულ საკითხს და სამოქალაქო კოდექსის ერთსა და იმავე ნორმას, განსხვავებულად განმარტავს საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო და ადმინისტრაციული პალატები. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებები განხილულია ნაშრომის პირველ თავში.

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა კონვენციის,³ 46-ე მუხლის თანახმად, ხელშემკრელი მხარეები კისრულობენ ვალდებულებას, დაემორჩილონ სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილებას ნებისმიერ საქმეზე, რომლის მხარეებიც ისინი არიან.⁴ აქედან გამომდინარე

* დოქტორანტურის მესამე სემესტრის სტუდენტი, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი; მაგისტრი საერთაშორისო და ევროკავშირის სამართალში, გენტის უნივერსიტეტი, სამართლის და კრიმინოლოგიის ფაკულტეტი.

¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 26 დეკემბრის №1/3/407 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე ეკატერინე ლომთათიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, 2.

² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2010 წლის 28 ივნისის გადაწყვეტილება №1/466 საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, 2.

³ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია, მიღებულია 1950 წლის 4 ნოემბერს, ძალაშია 1953 წლის 3 სექტემბრიდან, საქართველოსთვის ძალაშია 1999 წლის 20 მაისიდან.

⁴ კერძო სამართალზე ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის გავლენაზე უფრო დეტალურად იხ.: Constitutionalisation of Private Law, Edited By Barkhuysen T., Lindenbergh S., Leiden, 2006, 49 და შემდგომი; Cremer H., Human Rights and the Protection of Privacy in Tort Law: A Comparison between English and German Law, New York, 2011, 111 და შემდგომი; Human Rights in Private Law, Edited by Friedmann D., Barak-Erez D., Portland, 2001, 167 და შემდგომი; EU Compendium Fundamental Rights and Private Law: A practical Tool for judges, Edited by Busch C., Schulte-Nolke H., Munich, 2011, 38 და შემდგომი; Kiestra L., The Impact of the

საქართველოს კანონმდებლობა და სამოქალაქო ნორმების განმარტება უნდა იყოს კონვენციასთან და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებებთან შესაბამისობაში. ნაშრომში მესამე თავი დაეთმო საქართველოს პრაქტიკის და კანონმდებლობის მიმართებას ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციასთან.

კვლევის მეოთხე თავი ეთმობა შედარებით ანალიზს. დასახელებულ ნაწილში განხილულია საკითხის რეგულაციები და სასამართლო პრაქტიკა ავსტრიაში, გერმანიაში, ინგლისში, საფრანგეთში და უნფიცირებული სამართლის დოკუმენტებში. ამ კვლევის შედეგების გათვალისწინება მნიშვნელოვანია ევროპულ რეგულაციებთან ჰარმონიზაციისთვის.

მეხუთე თავში განხილულია საკითხი, თუ ვინ ითვლება მორალური ზიანის ანაზღაურების მიზნებისთვის ახლობელ ადამიანად. საკითხის შესწავლისას გამოიკვეთა ორი მთავარი პრობლემა: სამართლებრივ სივრცეში მიმდინარეობს მსჯელობა, დაშვებული უნდა იყოს თუ არა ახლობელი ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში მორალური ზიანის ანაზღაურება და მეორე, ბევრ ქვეყანაში, სადაც ახლობლის გარდაცვალების დროს დასაშვებია მორალური ზიანის ანაზღაურება, დავის საგანს წარმოადგენს ის, თუ ვის უნდა აუნაზღაურდეს მორალური ზიანი.

2. ახლობელი ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში მორალური ზიანის ანაზღაურების შესახებ საქართველოს კანონმდებლობაში არსებული რეგულაცია და მისი განმარტებები

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 413-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, არაქონებრივი ზიანისათვის ფულადი ანაზღაურება პირმა შეიძლება მოითხოვოს მხოლოდ კანონით ზუსტად განსაზღვრულ შემთხვევებში გონივრული და სამართლიანი ანაზღაურების სახით. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს რეკომენდაციებში მორალური ზიანი შემდეგნაირადაა განმარტებული: „თავისი არსით არაქონებრივი ზიანი არის ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ტანჯვა, რომელსაც პირი განიცდის ამა თუ იმ სიკეთის, უმეტესწილად კი არამატერიალურ ფასეულობათა ხელყოფის გამო.“⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განმარტებით, კერძო სამართლებრივ ურთიერთობებს, შესაძლოა, თან ახლდეს **მორალური** განცდები, მაგრამ სამოქალაქო პასუხისმგებლობა დასაშვებია მხოლოდ კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში. განსახილველი ნორმის მიზანია, შეამციროს, შეზღუდოს ამ ნორმით გათვალისწინებული შედეგის დაუსაბუთებელი გაფართოება, რათა უზრუნველყოფილი იყოს სამოქალაქო ბრუნვის სტაბილურობა და ნესრიგი.⁶ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი არ არეგულირებს ახლობელი ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში მორალური ზიანის ანაზღაურებას, შესაბამისად, კანონის სიტყვასიტყვითი განმარტების თანახმად, ასეთ შემთხვევებში ზიანი არ უნდა ანაზღაურდეს.

დოქტრინის თანახმად, მორალური ზიანის განცდას ინვეს ზნეობრივი და ფიზიკური ტანჯვა რაც ფსიქიკური ჯანმრთელობის დარღვევაში გამოიხატება.⁷ ახლობელი ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში, მოსარჩელე თავად განიცდის ფსიქიკურ ტანჯვას და, შესაბამისად, თავად ხდება არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლების დამოუკიდებელი სუბ-

European Convention on Human Rights on Private International Law, Hague, 2014, 27 და შემდგომი.

⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს რეკომენდაციები სამოქალაქო სამართლის სასამართლო პრაქტიკის პრობლემატურ საკითხებზე, 2007, 69, ონლაინ ვერსია ხელმისაწვდომია: <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/rekomend.pdf>>, [20.04.2019].

⁶ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 10 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-979-940-2014.

⁷ კვანტალიანი ნ., პაციენტის უფლებები და ჯანმრთელობის დაცვის პერსონალის სამოქალაქო სამართლებრივი პასუხისმგებლობის საფუძვლები, 2014, 153.

იექტი.⁸ დამკვიდრებული პრაქტიკის თანახმად, მორალური ზიანი შეიძლება რეალურად დადგეს, მაგრამ, თუ კანონით არ არის გათვალისწინებული მისი ანაზღაურება, იგი არ ანაზღაურდება, თუმცა, ეს მიდგომა უნდა შეიცვალოს და სასამართლოებმა თავად უნდა შეავსონ კანონის ხარვეზები და დასაბუთებული აუცილებლობის შემთხვევაში, შექმნან მორალური ზიანის ანაზღაურების ახალი პრეცედენტები.⁹

2.1. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის მიერ დადგენილი პრაქტიკა ახლოვალ ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში მორალური ზიანის ანაზღაურების თაობაზე

საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ ახლობელი ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში მორალური ზიანის თაობაზე პრაქტიკა დაამკვიდრა 2005 წელს ერთ-ერთ საქმეში, როდესაც მოსარჩელე ითხოვდა მამის გარდაცვალებით მიყენებული მორალური ზიანის ანაზღაურებას. საკასაციო სასამართლოს განმარტებით, მორალური ზიანის დაკისრების ნაწილში, საკასაციო საჩივარი უსაფუძვლო იყო საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-19 და 413-ე მუხლებიდან გამომდინარე.¹⁰ უნდა აღინიშნოს, რომ სასამართლოს მხრიდან სსკ-ს მე-19 მუხლზე დაყრდნობით, მოთხოვნაზე უარის თქმა და ამ მუხლზე მსჯელობა არ იყო მართებული, რადგან მოსარჩელე მამამისისთვის მიყენებული მორალური ზიანის ანაზღაურებას და მისთვის მემკვიდრეობის წესით ამ თანხის გადაცემას არ ითხოვდა.¹¹ სასარჩელო მოთხოვნა იყო, მორალური ზიანის ანაზღაურება იმ განცდისა და ტკივილისათვის, რაც გამოიწვია მამის დაღუპვამ.

ერთ-ერთი საქმის ფაქტობრივი გარემოებების თანახმად, მოსარჩელის მეუღლე მუშაობდა დურგლად, რომელიც სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისას ჩამოვარდა მეორე სართულის სახურავიდან და მიიღო მძიმე ტრავმა და გარდაიცვალა. ოჯახის ერთადერთი მარჩენალის გარდაცვალების, მასთან დაკავშირებული ფსიქოემოციური სტრესის შედეგად, მოსარჩელეს დაუზიანდა ჯანმრთელობა, კერძოდ, დაუდგინდა დეპრესია და შემონების შედეგად შრომისუნაროდ იქნა ცნობილი. საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ ბევრ შემთხვევაში – სახელშეკრულებო თუ დელიქტური ურთიერთობის დროს (მით უმეტეს პირის გარდაცვალებისას), შეიძლება დადგეს მორალური ზიანი, მაგრამ თუ კანონით არ არის გათვალისწინებული მისი ანაზღაურება, იგი არ ანაზღაურდება. სასამართლომ განმარტა, რომ ოჯახის წევრის გარდაცვალება ყოველთვის უკავშირდება მძიმე განცდებს და ფსიქოლოგიურ ტრავმას, რამაც, გარკვეულ შემთხვევაში, შესაძლებელია, ჯანმრთელობის დაზიანება გამოიწვიოს, მაგრამ ჯანმრთელობის დაზიანება ზიანის მიმყენებლის ქმედებასთან უშუალო და პირდაპირ მიზეზობრივ კავშირში უნდა იყოს.¹² მოპასუხე პასუხისმგებელია ზიანზე, რომელიც მართლსაწინააღმდეგო ქმედების ბუნებრივი და თანმდევი შედეგია, შესაბამისად, დაზარალებული ასეთ შემთხვევაში არის უშუალო მსხვერპლი და არა მისი ოჯახის წევრი.¹³

⁸ ბიჭია მ., პირადი ცხოვრების დაცვა საქართველოს სამოქალაქო სამართლის მიხედვით, 2012, 252-253.

⁹ ზოიძე ბ., ნინიძე თ., შენგელია რ., ჭანტურია ლ., ხეცურიანი ჯ. (რედ.), საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი მესამე, ვალდებულებითი სამართალი, ზოგადი ნაწილი, 2001, 471.

¹⁰ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2005 წლის 25 მაისის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-469-783-05.

¹¹ შეად. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 14 თებერვლის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-1337-1177-2010.

¹² შეად. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 30 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №1/6/561,568, II, 23, 24, 67.

¹³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 1 მაისის გადაწყვეტილება №ას-113-

ზემოთ მოყვანილი პრაქტიკის მსგავსია გადაწყვეტილებები დავებზე, რომლებიც ეფუძნება სსკ-ს 1007-ე მუხლს. კერძოდ, ერთ-ერთი საქმის ფაქტობრივი გარემოებების თანახმად, მშობიარობის დროს დაშვებული სამედიცინო შეცდომის შედეგად გარდაიცვალა პაციენტი. მოსარჩელის (გარდაცვლილი პაციენტის შვილის) მეურვემ მოითხოვა მოპასუხეებისათვის, 50 000 ლარის დაკისრება მორალური ზიანის ასანაზღაურებლად. თბილისის საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, სარჩელი მორალური ზიანის ანაზღაურების თაობაზე არ დაკმაყოფილდა. სასამართლომ მიიჩნია, რომ მორალური ზიანის მოთხოვნის დაკმაყოფილების საფუძველი, მოცემულ შემთხვევაში, არ არსებობდა. სააპელაციო სასამართლომ ძალაში დატოვა გადაწყვეტილება და საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ სსკ-ის 391-ე მუხლის საფუძველზე, საკასაციო საჩივარი ცნო დაუშვებლად.¹⁴

2017 წელს მიღებულ გადაწყვეტილებაში უზენაესმა სასამართლომ განმარტა, რომ მორალური ზიანი ანაზღაურდება ჯანმრთელობის ხელყოფის შემთხვევაში, რის შედეგადაც დაზარალებული განიცდის სულიერ ტანჯვას, ფსიქიკურ სტრესს. ჯანმრთელობის დაზიანებაში იგულისხმება ისეთი ზემოქმედება, რომელიც ხელყოფს დაზარალებულის სხეულს ან მისი ორგანიზმის შინაგან პროცესებს. განხილულ შემთხვევაში კი მორალური ზიანი არ ანაზღაურდა, რადგან მოპასუხემ მართლსაწინააღმდეგო, ბრალეული ქმედებით ხელყო მოსარჩელის შვილის სიცოცხლე და არა უშუალოდ მოსარჩელის ჯანმრთელობა.¹⁵

ზემოთ დასახელებული გადაწყვეტილებების თანახმად, სსკ-ს 413-ე მუხლი განმარტდება საკმაოდ ვიწროდ და იმ შემთხვევაშიც, თუ გარდაცვალებამ გამოიწვია ოჯახის წევრის ფსიქიკური ჯანმრთელობის დაზიანება, მორალური ზიანი არ ანაზღაურდება.¹⁶ თუ მხარე ითხოვს ახლობლის ტანჯვისთვის მორალური ზიანის ანაზღაურებას და თანხის მემკვიდრეობის წესით მისთვის გადაცემას სარჩელი არ კმაყოფილდება სსკ-ს მე-19 მუხლიდან გამომდინარე.¹⁷ თუ მოსარჩელე ითხოვს მორალური ზიანის ანაზღაურებას იმ ტანჯვისთვის რაც მას მიადგა ახლობელი ადამიანის გარდაცვალების გამო, სარჩელი არ კმაყოფილდება სსკ-ს 413 მუხლიდან გამომდინარე, რადგან ახლობლის გარდაცვალების შემთხვევაში მორალური ზიანის ანაზღაურება არ არის კანონით პირდაპირ გათვალისწინებული. არამართებულია, კანონის დამრღვევს უფრო ნაკლები პასუხისმგებლობა დაეკისროს პირის გარდაცვალების შემთხვევაში, ვიდრე მას დაეკისრებოდა მსხვერპლი რომ გადარჩენილიყო. პრობლემას წარმოადგენს ისიც, რომ უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატა დღემდე მიყვება გაკრიტიკებულ გადაწყვეტილებებში ასახულ პოზიციას, მაშინ როდესაც მსგავს დავას განსხვავებულად წყვეტს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა პალატა.¹⁸ კერძოდ, ადმინისტრაციული პალატა ეყრდნობა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკას¹⁹ და განმარტავს: „კანონმდებლობით გათვალისწინებული არ არის

108-2014; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 26 ნოემბრის გადაწყვეტილება №ას-889-839-2015.

¹⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 29 იანვრის გადაწყვეტილება №ას-891-841-2015.

¹⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 14 ივლისის №ას-593-568-2016 გადაწყვეტილება.

¹⁶ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის გადაწყვეტილებები: №3კ-1218-01, №3კ-1754-01, №ას-14-1466-05, №ას-665-626-2012, №ას-1566-1469-2012.

¹⁷ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამწარმოო და გაკოტრების საქმეთა პალატის გადაწყვეტილებები: №3კ-1218-01, №ას-14-1466-05.

¹⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციული კოლეგიის გადაწყვეტილებები: №ბს-972-936(3კ-08), №ბს-78-78(კ-12), №ბს-1521-1478(2კ-08), №ბს-1107-1096(კ-11), №ბს-914-878(კ-08).

¹⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიის 2017 წლის 29 ივნისის გადაწყვეტილება №ბს-344-342(2კ-17).

შვილის ან სხვა ახლობლის სიცოცხლის ხელყოფის გამო მიყენებული მორალური ზიანის ანაზღაურება ანუ მორალური ზიანი, რომელიც არ ატარებს რესტიტუციის მნიშვნელობას, ფულადი კომპენსაციით შეიძლება აუნაზღაურდეს მხოლოდ დაზარალებულს და არა მის უფლებამონაცვლეს, თუმცა აღნიშნული არ გამოირიცხავს გარდაცვლილის მშობლისათვის მორალური ზიანის ანაზღაურებას, უკეთეს მას დანაშაულით უშუალოდ მიაღება ზიანი.²⁰ შესაბამისად, კანონის ნორმა რადიკალურად განსხვავებულად განიმარტება კოლეგიების მიერ.

2.2. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის განსხვავებული პრაქტიკა ახლოგელი ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში მორალური ზიანის ანაზღაურების თაობაზე

ერთ-ერთ საქმეში, მოსარჩელე ითხოვდა მისი შვილის გარდაცვალებით მიყენებული მორალური ზიანის ანაზღაურებას, რომელიც იმყოფებოდა სამკრუნალო დაწესებულებაში და ამავე ორგანიზაციის აღსაზრდელმა მოკლა ის. მოსარჩელე ითხოვდა ორგანიზაციისგან მორალური და მატერიალური ზიანის ანაზღაურებას, რადგან მან ვერ უზრუნველყვეს მისი შვილის უსაფრთხოება. სააპელაციო პალატამ განმარტა, რომ შვილის გარდაცვალების გამო, მოსარჩელის ჯანმრთელობის მდგომარეობის (ვეგეტონეროზის დიაგნოზი) გაუარესება, ზიანის ანაზღაურების დაკისრების კანონისმიერ წინაპირობას ქმნის. საკასაციო სასამართლოს განმარტებით, საკასაციო საჩივრის განხილვისა და საკასაციო სასამართლოს ახალი გადაწყვეტილების მიღების საჭიროება არ არსებობდა სამართლის განვითარებისა და ერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკის ჩამოყალიბებისთვის და საჩივარი ცნო დაუშვებლად.²¹ დაუშვებლობის გადაწყვეტილებით, საკასაციო სასამართლომ გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს განმარტება, რომ შვილის გარდაცვალების შემთხვევაში მორალური ზიანი უნდა ანაზღაურდეს, მიუხედავად იმისა, რომ ეს ეწინააღმდეგებოდა დადგენილ პრაქტიკას.

კიდევ ერთ საგამონაკლისო საქმეში, მოსარჩელე ითხოვდა შვილის წამებისა და მკვლელობის გამო, მოპასუხეთა მიერ მისთვის მიყენებული მორალური ზიანის ანაზღაურებას. მოსარჩელემ მიუთითა, რომ განსაკუთრებული სისასტიკით მოკლეს მისი შვილი და მოპასუხეთა მიერ დანაშაულის ჩადენა დადასტურებულია კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო განაჩენით. მოსარჩელის განმარტებით, ერთადერთი შვილის სიკვდილით მიყენებული მორალური ტრავმით გამოწვეული უდიდესი სულიერი ტკივილი სიცოცხლის ბოლომდე გაჰყვება. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატამ სარჩელი ნაწილობრივ დააკმაყოფილა მოპასუხეებს სოლიდარულად დაეკისრათ მორალური ზიანის – 40 000 ლარის ანაზღაურება. სააპელაციო სასამართლომ გაიზიარა პირველი ინსტანციის სასამართლოს შეფასებები და დასკვნები საქმის ფაქტობრივ და სამართლებრივ საკითხებთან დაკავშირებით და განმარტა, რომ მორალური ზიანის შინაარსში იგულისხმება სამართლებრივად დაცული იმ არაქონებრივი ინტერესის ხელყოფა, რომელსაც მატერიალურად არაფერი შეესაბამება. სააპელაციო სასამართლოს განჩინება გაასაჩივრეს მოპასუხეებმა, რადგან მათი განმარტებით, სააპელაციო სასამართლომ არასწორად განმარტა სამოქალაქო კოდექსის 413-ე მუხლი, რომლის თანახმადაც არაქონებრივი ზიანისათვის ფულადი ანაზღაურება შეიძლება მოთხოვნილ იქნეს მხოლოდ კანონით ზუსტად განსაზღვრულ შემთხვევაში და საქართველოს უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკის მიხედვით, მეუღლის, შვილის ან სხვა ახლობლის სიცოცხლის ხელყოფის გამო მიყენებული მორალური ზიანი არ ანაზღაურდება, რადგან აღნიშნული

²⁰ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიის 2012 წლის 27 დეკემბრის გადაწყვეტილება №ბს-78-78(კ-12), საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიის 2012 წლის 3 აპრილის გადაწყვეტილება №ბს-1107-1096(კ-11).

²¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 12 მარტის გადაწყვეტილება №ას-100-96-2012.

პირდაპირ არ არის გათვალისწინებული მოქმედი კანონმდებლობით. საკასაციო სასამართლომ, სამართლებრივად არ შეაფასა კასატორის არგუმენტები, მიუხედავად იმისა, რომ კასატორი მართებულად მიუთითებდა, რომ სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება ეწინააღმდეგებოდა უზენაესი სასამართლოს დადგენილ პრაქტიკას. საკასაციო სასამართლომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 391-ე მუხლის შესაბამისად, საკასაციო საჩივრები მიიჩნია დაუშვებლად.²²

მიუხედავად იმისა, რომ ზემოთ განხილულ ორივე საქმეში სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება და განმარტება ეწინააღმდეგებოდა არსებულ პრაქტიკას, საკასაციო სასამართლომ საკასაციო საჩივრები ცნო დაუშვებლად. ერთ საქმეში მშობელმა წარმოადგინა ჯანმრთელობის დაზიანების დამადასტურებელი მტკიცებულება და სასამართლომ მიიჩნია, რომ მართლსაწინააღმდეგო ქმედების ირიბი შედეგი – გარდაცვლილის ახლობლის ფსიქიკური ჯანმრთელობის დაზიანება, წარმოადგენდა სსკ-ს 413-2 მუხლის რეგულირების სფეროს. მეორე შემთხვევაში, მოსარჩელეს არ წარმოუდგენია ჯანმრთელობის დაზიანების დამადასტურებელი მტკიცებულება, მაგრამ სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოთხოვნა ამ შემთხვევაშიც უნდა დაკმაყოფილებულიყო. ამ ორი საქმის ანალიზიდან გამომდინარეობს, რომ ოჯახის წევრის გარდაცვალება დაკავშირებულია მძიმე სულიერ განცდებთან და ოჯახის წევრს უნდა აუნაზღაურდეს მიყენებული მორალური ზიანი. მოთხოვნის დაკმაყოფილების აუცილებელ წინაპირობას არ წარმოადგენს მოსარჩელის ფსიქიკური ჯანმრთელობის დაზიანება. ამგვარი განმარტება არის მართებული, საჩივრების დაუშვებლობით, საკასაციო სასამართლომ გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს ეს მიდგომა და ამით შეეცადა არსებული პრაქტიკის ცვლილებას.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2018 წლის გადაწყვეტილების თანახმად, ოჯახის წევრის გარდაცვალების გამოწვეული დარდი, გლოვა და დეპრესია, არ არის მორალური ზიანის ანაზღაურების წინაპირობა. მსგავს შემთხვევებში მორალური ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება დასაშვებია გამონაკლისის სახით, „მხოლოდ მაშინ, როდესაც ხანგრძლივი დროის განმავლობაში მიმდინარეობს მძიმე ფსიქოპათოლოგიური დარღვევები, რომლებიც არსებითად სცილდება, უბედური შემთხვევის გამო, ჯანმრთელობის ზოგადი მდგომარეობის მიმართ სულიერი ტკივილით მიყენებულ ზიანს (ვნებებს) და, რომელიც, ამის გამო, შეიძლება, გავაიგივოთ სხეულის ან ჯანმრთელობის დაზიანებასთან.“ შესაბამისად, სასამართლომ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ არასწორად ჩათვალა მორალური ზიანის ანაზღაურების საკმარის საფუძვლად მხოლოდ მოსარჩელის სულიერი ტკივილი და ტანჯვა (ფსიქოლოგიური ზიანი), რადგან ამას არ გამოუწვევია მოსარჩელის ავადმყოფობა (ჯანმრთელობის დაზიანება). მიუხედავად ამ მსჯელობისა, „საუარესოდ შებრუნების დაუშვებლობის პრინციპიდან გამომდინარე“ პალატას არ შეუცვლია სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება.²³ დასახელებული გადაწყვეტილება უდავოდ წინააღმდეგობას წარმოადგენს ამ საკითხთან მიმართებით, რაც გვაძლევს იმის ვარაუდის საფუძველს რომ მომავალ გადაწყვეტილებებში მორალური ზიანი შეიძლება ანაზღაურდეს თუ მოსარჩელე ჯანმრთელობის დაზიანების ფაქტს დაადასტურებს.

სსსკ-ს 391¹ მუხლის 1-ლი ნაწილის „ბ“ პუნქტის თანახმად, საქმის საკასაციო წესით განმხილველ სასამართლოს შეუძლია მოტივირებული განჩინებით საქმე განსახილველად გადასცეს საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდ პალატას, თუ საკასაციო პალატა არ იზიარებს სხვა საკასაციო პალატის მიერ ადრე ჩამოყალიბებულ სამართლებრივ შეფასებას (ნორმის განმარტებას). შესაბამისად, სამართლებრივად სწორი იქნებოდა საქმე განეხილა დიდ პალატას და შეცვლილიყო დადგენილი პრაქტიკა, რადგან ამ ქვეთავში განხილული გადაწყვეტილებები წარმოადგენს საგამონაკლისო შემთხვევებს.

²² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2010 წლის 22 ნოემბრის გადაწყვეტილება №ას-868-817-2010.

²³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 15 თებერვლის გადაწყვეტილება №ას-1185-1105-2017.

3. ახლოგელი ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში მორალური ზიანის ანაზღაურების ქართული რეგულაციის მიმართება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მეორე და მეცამეტე მუხლებთან

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია არეგულირებს ურთიერთობას სახელმწიფოსა და ადამიანს შორის, მაგრამ სამოქალაქო საქმის განხილვისას მოსამართლეს, რომელიც იხილავს დელიქტების საკითხს, მოუწევს იმსჯელოს ადამიანის უფლებებზე და შეაფასოს დაპირისპირებული ინტერესები პროპორციულობის პრინციპით.²⁴ ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციას აქვს ჰორიზონტალური ეფექტი და ის პირდაპირ შეიძლება მოქალაქეებს არ ზღუდავდეს, მაგრამ მოსამართლე, როგორც სამოსამართლო ხელისუფლების წარმომადგენელი, შეზღუდულია ამ კონვენციით გადანყვეტილების მიღებისას.²⁵ შესაბამისად, შეფასდება საკითხი, ხომ არ ირღვევა ევროპული კონვენციის მე-2 მუხლიდან გამომდინარე პოზიტიურ ვალდებულება როცა არ მოსარჩელეს ალბოლის დაკარგვით გამონეულ მორალურ ზიანი არ უნაზღაურდება. ეს თავი აფასებს, საქართველოში არსებული რეგულაცია რამდენად წარმოადგენს კონვენციის მე-13 მუხლით დაცულ ეფექტურ საშუალებას.

კონვენციის მე-13 მუხლი სახელმწიფოებს ავალდებულებს ეფექტიანად დაიცვან კონვენციიდან გამომდინარე უფლებები. უფლება ეფექტურ დაცვის საშუალებაზე არის დამხმარე უფლება. მე-13 მუხლიდან გამომდინარე სახელმწიფოებს შესაძლოა დაეკისროთ ვალდებულება მიიღონ ახალი რეგულაციები, რომელიც უზრუნველყოფს მე-13 მუხლიდან გამომდინარე ვალდებულებების შესრულებას.²⁶ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის თანახმად, თუ დადგინდება მე-2 და მე-3 მუხლების დარღვევა, მორალური ზიანი, როგორც კომპენსაციის სახე უნდა იყოს შიდა კანონმდებლობით ხელმისაწვდომი, როგორც ეფექტური დაცვის საშუალება და ეს ვალდებულება ამ შემთხვევაში მოიაზრება მე-13 მუხლიდან გამომდინარე.²⁷ ევროპული კონვენციის მე-13 მუხლიდან გამომდინარე, თუ არსებობს საჭიროება, პირებს უნდა შეეძლოთ კომპენსაციის მიღება როგორც მატერიალური, ისე არამატერიალური ზიანისათვის რაც მათ მიადგათ.²⁸

3.1. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-2 და მე-13 მუხლებიდან გამომდინარე პოზიტიური ვალდებულება, თუ გარდაცვალება გამონეულია საჯარო მოხელის ქმედებით

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადანყვეტილებების თანახმად, მორალური ზიანის ანაზღაურება ყოველთვის ეკისრება სახელმწიფოს, რომელსაც ბრალი მიუძღვის მსხვერპლის მკვლელობისა და წამების არასათანადო გამოძიებაში, რადგან ასეთ შემთხვევებში ირღვევა კონვენციის მე-2 მუხლი.²⁹ ახლოგელი ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში, მორალური ზიანის

²⁴ The Oxford Handbook of Comparative Law, Edited by Reimann M., Zimmermann R., New York, 2006, 1020.

²⁵ იქვე, 1021.

²⁶ Grabenwarter C., European Convention on Human Rights: Commentary, Oxford, 2014, 328.

²⁷ Keenan v. United Kingdom, no. 27229/95, § 130, ECHR, 2001; kontrova v Slovakia, no. 7510/04, § 64 ECHR, 2007; Poghosyan a Baghdasaryan v Armenia, no.22999/06, § 46, ECHR, 2012.

²⁸ Kaya v. Turkey, no.158/1996/777/978, § 107, ECHR, 1998; Z and Others v. United Kingdom (GC), no. 29392/95, § 109, ECHR, 2001; Paul and Audrey Edwards v United Kingdom, no. 46477/99, §97, ECHR, 2002; Pereira Henriques v Luxembourg, no. 60255/00, § 86, ECHR, 2006.

²⁹ Kaya v. Turkey, no.158/1996/777/978, ECHR, 1998; Orhan v. Turkey, no. 25656/94, ECHR, 2002; Oğur v. Turkey (GC), no. 21594/93, ECHR, 1999; Tekin v. Turkey, no. 22496/93, ECHR, 1998.

ანაზღაურებას ღებულობს მეუღლე ან სხვა ახლო ნათესავი.³⁰

საქმეში **რეინოლდსი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ**³¹ ადამიანის უფლებათა ევროპულ-მა სასამართლომ განმარტა, რომ ახლობლის გარდაცვალების შემთხვევაში პირს უნდა აუნაზღაურდეს მორალური ზიანი, თუ პირის გარდაცვალებაზე პასუხისმგებელია სახელმწიფო. ფაქტობრივი გარემოებების თანახმად, აპლიკანტის ვაჟს დაუსვეს შიზოფრენიის დიაგნოზი და იგი მკურნალობდა სახელმწიფო საავადმყოფოში. აპლიკანტის ვაჟი საავადმყოფოს მეექვსე სართულიდან გადმოხტა და თავი მოიკლა. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა კონვენციის მე-13 და მე-2 მუხლების დარღვევა, რადგან აპლიკანტს არ ჰქონდა შესაძლებლობა მიეღო სათანადო კომპენსაცია, მათ შორის მორალური ზიანი, შვილის გარდაცვალების გამო და მისი შვილის გარდაცვალება გამოწვეული იყო სახელმწიფო საავადმყოფოს მიერ დაუდევარი მოპყრობით.

ზემოთ განხილული გადაწყვეტილების მსგავსია **აკოცი თურქეთის წინააღმდეგ**³² — განმცხადებლის მეუღლე მოკლეს 1993 წელს. აპელანტი სახელმწიფოსგან ითხოვდა მისი ქმრისთვის მიყენებული მორალური ზიანის ანაზღაურებას, რომელიც მას უნდა გადასცემოდა როგორც მის მემკვიდრეს. განმცხადებელი ასევე ითხოვდა მისთვის მიყენებული მორალური ზიანის ანაზღაურებას, რაც გამოწვეული იყო ქმრის დაკარგვით. სასამართლოს გადაწყვეტილებით თანახმად, დაირღვა კონვენციის მე-2 და მე-13 მუხლები, რადგან სახელმწიფომ ვერ უზრუნველყო ეფექტიანი გამოძიების ჩატარება და შესაბამისი კომპენსაციის, მათ შორის მორალური ზიანის, გადახდა განმცხადებლისთვის.

საქმეში, **კენანი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ**,³³ მომჩივანის ვაჟმა პატიმრობის პერიოდში სიცოცხლე თითქმევსა დაასრულა. სასამართლომ დაადგინა, რომ დედისთვის ხელმისაწვდომი უნდა ყოფილიყო კონვენციის მე-2 და მე-13 მუხლებიდან გამომდინარე მისთვის შვილის სიკვდილით გამოწვეული მორალური ზიანი და დედას უნდა აუნაზღაურდეს ის ტანჯვა რაც მის შვილს მიაყენეს სიკვდილამდე.³⁴ თანხის ოდენობა უნდა იყოს იმ ტკივილის, სტრესის და შიშის პროპორციული რაც მიაღწა მომჩივანს.³⁵

დასკვნის სახით, უნდა აღინიშნოს, რომ თუ პირის გარდაცვალება გამოწვეულია საჯარო მოხელის მოქმედებით/უმოქმედობით და სასამართლო გარდაცვლილის ახლობლის სასარგებლოდ უფლებადამრღვევს არ დააკისრებს მორალური ზიანის ანაზღაურების ვალდებულებას, ეს იქნება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-2 და მე-13 მუხლების დარღვევა. შემდეგ ნაწილში გაანალიზდება მსგავსი მიდგომა არსებობს, თუ არა, როდესაც უფლების ხელმყოფს წარმოადგენს კერძო პირი.

³⁰ Kaya v. Turkey, no.158/1996/777/978, ECHR, 1998; Salman v. Turkey, no. 21986/93, ECHR, 2000; Kiliç v Turkey, no. 22492/93, ECHR, 2000; Cakici v. Turkey, no. 23657/94, ECHR, 1999; İlhan v. Turkey, no. 22277/93, ECHR, 2000; Güleç v Turkey, no. 54/1997/838/1044, ECHR, 1998.

³¹ Reynolds v. the United Kingdom, no. 2694/08, ECHR, 2012.

³² Akkoc v. Turkey, nos. 22947/93, 22948/93, ECHR, 2000.

³³ Keenan v. United Kingdom, no. 27229/95, § 130, ECHR, 2001.

³⁴ იქვე, § 131.

³⁵ Keenan v. United Kingdom, no. 27229/95, § 130, ECHR, 2001; Z and Others v. United Kingdom, no. 29392/95, § 109, ECHR, 2001.

3.2. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-2 და მე-13 მუხლებიდან გამომდინარე პოზიტიური ვალდებულება, თუ პირის გარდაცვალება გამომწვეულია კერძო პირის ქმედებით

საქმეში, **ზავოლოკა ლატვიის წინააღმდეგ**,³⁶ ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ პირველად შეაფასა საკითხი, ევროპული კონვენცია ავალდებულებს თუ არა სახელმწიფოებს კანონით გათვალისწინებული ჰქონდეთ ახლობლის გარდაცვალების დროს მორალური ზიანის ანაზღაურების უფლება, თუ სიცოცხლის ხელმყოფი არის კერძო პირი. ფაქტობრივი გარემოებების თანახმად, აპლიკანტის 12 წლის შვილი გარდაიცვალა მას შემდეგ რაც მას დაეჯახა მანქანა, რომელსაც მართავდა კერძო პირი. პირმა დაკრძალვის ხარჯების ასანაზღაურებლად გადაიხდა 2600 ევრო. განმცხადებელის განმარტებით, შიდა კანონმდებლობის თანახმად, მას არ შეეძლო შვილის გარდაცვალების გამო მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა რაც წარმოადგენდა კონვენციის მე – 13 მუხლის დარღვევას. სასამართლომ განმარტა, რომ კონვენციიდან გამომდინარე სახელმწიფოებს არ აკისრიათ ვალდებულება კანონმდებლობით ჰქონდეთ გათვალისწინებული კომპენსაციის სახე – მორალური ზიანი, თუ ხელმყოფი არ არის სახელმწიფოს წარმომადგენელი.³⁷ სასამართლომ ასევე მხედველობაში მიიღო ის ფაქტი, რომ ლატვიის სამოქალაქო კოდექსი იცვლებოდა და შესაძლებელი ხდებოდა მსგავს შემთხვევებში მორალური ზიანის ანაზღაურება.

ზემოთ განხილული გადაწყვეტილებიდან გამომდინარე, დოქტრინაში მიიჩნევენ, რომ თუ სიცოცხლის ხელმყოფი პირი არის კერძო პირი და სახელმწიფოს არ დაურღვევია კონვენციის მე-2 მუხლიდან გამომდინარე პოზიტიური ვალდებულება, არ არსებობს მორალური ზიანის კომპენსაციის ვალდებულება. თუმცა, მოგვიანებით, ევროპულმა სასამართლომ განმარტა, რომ ეს წარმოადგენდა გადაწყვეტილების (ზავოლოკა ლატვიის წინააღმდეგ) არასწორ და ზედმეტად ფართო ინტერპრეტაციას. სასამართლოს განმარტებით, ზავოლოკას საქმეში, დადგინდა, რომ მორალური ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება არ არსებობდა იმ კონკრეტულ შემთხვევაში, კერძოდ, როდესაც აპლიკანტის შვილი გარდაიცვალა საგზაო უბედური შემთხვევის შედეგად მე-სამე პირის დაუდევობით და არ არსებობდა სახელმწიფოს არც პირდაპირი და არც ირიბი პასუხისმგებლობა.³⁸

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ ზავოლოკას საქმისგან განსხვავებული სტანდარტი დაადგინა საქმეში, სადაც აპლიკანტის ახლობლის სიკვდილი გამოიწვია კერძო პირის გაუფრთხილებელმა მოქმედებამ, კერძოდ ავტოსაგზაო შემთხვევამ. სასამართლოს განმარტებით, კერძო პირის დაუდევარი ქმედებით ადამიანი გარდაიცვალა და სამართლებრივმა სისტემამ ვერ უზრუნველყო ადეკვატური და დროული რეაგირება, შესაბამისად, სახელმწიფომ დაარღვია კონვენციის მე-2 მუხლიდან გამომდინარე პოზიტიური ვალდებულება.³⁹ სასამართლომ სახელმწიფოს დააკისრა მორალური ზიანის ანაზღაურება აპლიკანტისთვის, რადგან მან მძიმე ტრავმა განიცადა შვილის მოულოდნელი სიკვდილით, რომელზეც სახელმწიფომ სათანადო რეაგირება არ მოახდინა.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის თანახმად, ევროპული კონვენციის მე-2 მუხლის პოზიტიური ვალდებულებები⁴⁰ მოიცავს, სახელმწიფოს ვალდებულებას, შეიმუშავოს სათანადო რეგულაციები, რომელიც თანაბრად გავრცელდება კერძო და საჯარო საავადმყოფოებზე, რათა უზრუნველყოფილი იყოს პაციენტების სიცოცხლის სათანადო

³⁶ Zavoloka v Latvia, no. 58447/00, ECHR, 2009.

³⁷ იქვე, § 40.

³⁸ Brincat and others v. Malta, nos. 60908/11, 62110/11, 62129/11, 62312/11, 62338/11, § 26, ECHR, 2014.

³⁹ Anna Todorova v. Bulgaria, no. 23302/03, § 83, ECHR, 2011.

⁴⁰ Akkoc v. Turkey, nos. 22947/93, 22948/93, ECHR, §§ 77–78, 2000.

დაცვა.⁴¹ სასამართლომ სამედიცინო სფეროსთან დაკავშირებით განმარტა, რომ თუ პაციენტი კვდება კერძო ან სახელმწიფო საავადმყოფოში, ხელშემკვრელ მხარეებს ევალებათ გამოიკვლიონ გარდაცვალების მიზეზი და პასუხი აგებინონ დელიქტის ჩამდენს, ასევე, კანონმდებლობით შესაძლებელი უნდა იყოს ადმინისტრაციული/სამოქალაქო წესით ზიანის ანაზღაურება.⁴² იგივე სტანდარტი ვრცელდება საგზაო შემთხვევების დროს ადამიანის გარდაცვალებაზე.⁴³ თუ სიცოცხლის ხელყოფა კერძო პირის მიერ არ მომხდარა განზრახ, მე-2 მუხლი არ ავალდებულებს სახელმწიფოს რომ მან ხელმყოფის მიმართ გამოიყენოს სისხლისსამართლებრივი სასჯელი,⁴⁴ თუმცა ამ შემთხვევაში მე-2 მუხლი სახელმწიფოს ავალდებულებს დაზარალებულის ოჯახს ჰქონდეს შესაძლებლობა სამოქალაქო წესით იდავოს ზიანის⁴⁵ ანაზღაურებაზე.⁴⁶

შემდეგი გადაწყვეტილება (**კალველი იტალიის წინააღმდეგ**⁴⁷) მნიშვნელოვანია, რამდენადაც ის კარგად აჩვენებს კონვენციის მეორე მუხლსა და სამოქალაქო წესით ზიანის ანაზღაურების შესაძლებლობას შორის კავშირს. საქმე ეხებოდა ექიმის დაუდევრობის გამო ახალშობილის გარდაცვალებას. აპლიკანტები ევროპული სასამართლოს წინაშე დაობდნენ, რომ სახელმწიფომ დაარღვია კონვენციის მე-2 მუხლი, რადგან ექიმს არ დაეკისრა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა. სასამართლომ განმარტა, რომ ექიმის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა რომ არ დადგა არ არის არსებითი, რადგან მოსარჩელებს ჰქონდათ უფლების აღდგენის ალტერნატიული საშუალება, კერძოდ, მოსარჩელებს რომ ედავათ სამოქალაქო წესით, ისინი შეძლებდნენ კომპენსაციის მიღებას და, ასევე, სამოქალაქო დავის შედეგი შესაძლოა ყოფილიყო ექიმისთვის დისციპლინური პასუხისმგებლობის დაკისრება. სასამართლოს განმარტებიდან გამომდინარეობს, რომ რიგ საქმეებში სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას ანაცვლებს სამოქალაქოსამართლებრივი პასუხისმგებლობა და მორალური ზიანის ანაზღაურების შესაძლებლობა.

შემდეგი საქმე (**კუდრა ხორვატიის წინააღმდეგ**⁴⁸) გამორჩეულია იმით, რომ სამოქალაქო სამართალწარმოება – ახლობელი ადამიანის გარდაცვალების გამო მორალური და მატერიალური ზიანის ანაზღაურება, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ პირდაპირ დაუკავშირა კონვენციის მეორე მუხლიდან გამომდინარე პოზიტიურ ვალდებულებებს. ფაქტობრივი გარემოებების თანახმად, 1993 წელს აპლიკანტის 8 წლის შვილმა, რომელიც თამაშობდა მშენებარე სახლთან ახლოს, შენობის ჩამოქცევის შედეგად მიიღო თავის მძიმე დაზიანება. ინციდენტის შემდეგ ის გადაიყვანეს საავადმყოფოში სადაც, ბავშვს ჩაუტარდა ოპერაცია მშობლების ნებართვის გარეშე. ბავშვი გარდაიცვალა ოპერაციიდან რამდენიმე დღეში. მშობლებმა სამოქალაქო წესით მოითხოვეს მატერიალური და მორალური ზიანის ანაზღაურება საავადმყოფოსგან და სამშენებლო კომპან-

⁴¹ *Korff D.*, The right to life, A guide to the implementation of Article 2 of the European Convention on Human Rights, Belgium, 2006, 14–15.

⁴² *Calvelli and Ciglio v. Italy* (GC), no. 32967/96, § 49, ECHR, 2002; *Vo v. France* (GC), no. 53924/00, § 89, ECHR, 2004; *Šilih v. Slovenia* (GC), no. 71463/01, § 192, ECHR, 2009.

⁴³ *Rajkowska v. Poland* (dec.), no. 37393/02, ECHR, 2007.

⁴⁴ *Mastromatteo v. Italy* (GC), no. 37703/97, § 90, ECHR, 2002.

⁴⁵ სასამართლო არც ერთ გადაწყვეტილებაში არ აკონკრეტებს ზიანის სახეს: „If the infringement of the right to life or to personal integrity is not caused intentionally, the procedural obligation imposed by Article 2 to set up an effective judicial system does not necessarily require the provision of a criminal-law remedy in every case. In the specific sphere of medical negligence the obligation may for instance also be satisfied if the legal system affords victims a remedy in the civil courts, either alone or in conjunction with a remedy in the criminal courts, enabling any responsibility of the doctors concerned to be established and any appropriate civil redress, such as an order for damages and/or for the publication of the decision, to be obtained. Disciplinary measures may also be envisaged.“

⁴⁶ *Calvelli and Ciglio v. Italy* (GC), no. 32967/96, § 51, ECHR, 2002; *Vo v. France* (GC), no. 53924/00, § 90, ECHR, 2004; *Šilih v. Slovenia* (GC), no. 71463/01, § 194, ECHR, 2009; *Igor Shevchenko v. Ukraine*, no. 22737/04, § 51, ECHR, 2012.

⁴⁷ *Calvelli and Ciglio v. Italy* (GC), no. 32967/96, ECHR, 2002.

⁴⁸ *Kudra v. Croatia*, no. 13904/07, ECHR, 2013.

იასგან. სასამართლომ განმარტა, რომ ამ საქმეში აუცილებლად უნდა შეფასებულიყო თუ რამდენად მიიღეს აპლიკანტებმა მატერიალური და მორალური ზიანის შესაბამისი ანაზღაურება და მიღებული ანაზღაურება თუ შეესაბამებოდა კონვენციის მე-2 მუხლის მოთხოვნებს.⁴⁹ ამ საქმიდან გამომდინარეობს დასკვნა, რომ თუ სახელმწიფო ეფექტიანად ვერ უზრუნველყოფს სამოქალაქო სამართალწარმოებას და გარდაცვილის ახლობლებს არ მიეცემათ საშუალება ეფექტურად იდა-ონ მატერიალური და მორალური ზიანის ანაზღაურებაზე, ეს იქნება კონვენციის მეორე მუხლის დარღვევა.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს საქართველოს წინააღმდეგ მიღებული ერთ-ერთი ბოლო გადაწყვეტილება შეეხება სამედიცინო გაუფრთხილებლობის შედეგად ახლობელი ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში მორალური ზიანის ანაზღაურების საკითხს.⁵⁰ სასამართლომ გააკრიტიკა ქართული კანონმდებლობის მიდგომა, რომლის თანახმად, მსგავს შემთხვევებში მორალური ზიანის ანაზღაურებაზე არსებობს „უპირობო უარი“. უზენაესი სასამართლოს მიერ იმის დადასტურების ფონზე, რომ მომჩივანმა „უდავოდ“ განიცადა ფსიქოლოგიური სტრესი მისი ახალგაზრდა შვილის გარდაცვალების გამო, უპირობო საკანონმდებლო შეზღუდვით მომჩივანს გაუმართლებლად წაერთვა შესაძლებლობა, სასამართლოს გზით მოეთხოვა კომპენსაციის მიღება არაქონებრივი ზიანის სანაცვლოდ, როგორც მისთვის ხელმისაწვდომი სამოქალაქო სამართლებრივი დაცვის საშუალება. შესაბამისად, სასამართლომ დაასკვნა, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-2 მუხლის პროცედურული ვალდებულების დარღვევას.

განსაკუთრებით, დიდი ყურადღება უნდა დაუთმონ სამოქალაქო პალატის მოსამართლეებმა შემთხვევებს, რომელიც პირის გარდაცვალების შედეგად დამდგარ ზიანს ეხება, რადგან ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს სიცოცხლის ხელყოფის შემთხვევებში, რა საპროცესო მოქმედებები განახორციელა სახელმწიფომ უფლებადარღვევის საპასუხოდ.⁵¹ გამომდინარე იქედან, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს სამართალწარმოების პრაქტიკა სავალდებულო ძალის მატარებელია საქართველოს სახელმწიფოსთვის, სასამართლომ სამართალშეფარდება უნდა განახორციელოს ზემოაღნიშნული პრინციპებისა და სამართალწარმოების პრაქტიკით დადგენილი რეგულაციების დაცვით, რათა უზრუნველყოფილ იქნას დარღვევის გარეშე უფლებების რეალიზება. როდესაც კერძო სამართლის სუბიექტის მიერ სიცოცხლის მოსპობისას, გარდაცვლილის ახლობლებს არ აქვთ სამოქალაქო წესით მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება, ეს შესაძლოა წარმოადგენდეს კონვენციის მე-2 და მე-13 მუხლების დარღვევას.

4. მორალური ზიანის ანაზღაურების შესახებ ევროპის ქვეყნების რეპულაციები

ევროპის ბევრ ქვეყანაში ახლობელი ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში მორალური ზიანის ანაზღაურების თაობაზე რეგულაციები განსხვავდება. ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობის თანახმად, ზიანის ანაზღაურებისთვის საკმარისი წინაპირობაა მოსარჩელის ფსიქიკური ტანჯვა, რომელიც არ წარმოადგენს ფსიქიკურ აშლილობას, ზოგ ქვეყანაში კი ზიანის ანაზღაურების აუცილებელი წინაპირობაა ფსიქოლოგიური ტრავმა, რომელიც შეფასებულია, როგორც ავადმყოფობა.⁵² ბელგიაში, ინგლისში, საფრანგეთში, უნგრეთში, ირლანდიაში, ესპანეთში და შვეიცარიაში

⁴⁹ იქვე, § 107; *Powell v. the United Kingdom* (dec.), no. 45305/99, ECHR, 2000.

⁵⁰ *Sarishvili-Bolkvadze v. Georgia*, no. 58240/08, ECHR, 2018.

⁵¹ *Konczelska v. Poland* (dec.), no. 27294/08, § 35, ECHR, 2011.

⁵² *Tort Law in the Jurisprudence of the European Court of Human Rights*, Edited by Fenyves A., Karner E., Koziol H., Steiner E. Berlin/

გარკვეული ხარისხით ფსიქიკური ტანჯვა არის აუცილებელი, რომ მორალური ზიანი აუნაზღაურდეს გარდაცვლილის ნათესავს.⁵³ ამ საკითხისადმი ბევრად უფრო მკაცრი მიდგომით ხასიათდება ჰოლანდია, კერძოდ, ფატალურ შემთხვევებში მესამე პირებს უნაზღაურდებათ მორალური ზიანი, მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ მათ განიცადეს ნერვული შოკი და შესაბამისად, ისინი გამოდიან ქმედების პირდაპირი მსხვერპლები, რადგან მათი ჯანმრთელობა არის დაზიანებული.⁵⁴

4.1. ავსტრია

ავსტრიის სამოქალაქო კოდექსის (ABGB) 1325-ე პარაგრაფის თანახმად, ახლობელი ადამიანის გარდაცვალებისას მესამე პირს მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება აქვს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მას თავად დაუზიანდება ფსიქიკური ჯანმრთელობა. თუმცა, დოქტრინაში მიიჩნეოდა რომ ამგვარი ვიწრო მიდგომა უნდა შეცვლილიყო და მესამე პირებს უნდა მისცემოდათ შესაძლებლობა მიეღოთ მორალური ზიანი, თუნდაც მათ მიდგომიდან მხოლოდ ემოციური ზიანი და ფსიქიკური ჯანმრთელობა არ დაზიანებოდათ.⁵⁵ მოგვიანებით, ავსტრიის უზენაესმა სასამართლომ გაიზიარა დოქტრინის მოსაზრება და დაადგინა, რომ თუ დელიქტის მიმყენებელი მოქმედებდა უხეში გაუფრთხილებლობით ან განზრახვით, გარდაცვლილის ნათესავს აუნაზღაურდება მორალური ზიანი და ჯანმრთელობის დაზიანება არ იქნებოდა მოთხოვნის დაკმაყოფილების წინაპირობა.⁵⁶ მოგვიანებით სასამართლომ განმარტა, რომ არ აქვს მნიშვნელობა ახლო ნათესავი თავად შეესწრო თუ არა დელიქტს და მთავარია რომ მან ამბის გაგების შემდეგ ძლიერ სულიერი ტანჯვა განიცადა.⁵⁷ აღსანიშნავია, რომ დადგენილი პრაქტიკის თანახმად, თუ პაციენტის გარდაცვალება გამოიწვია ექიმის დაუდევრობამ, გარდაცვლილის მეუღლეს აუნაზღაურდება მორალური ზიანი სახელმეკრულებო ურთიერთობიდან გამომდინარე, რადგან ხელშეკრულების დაცვის მიზანი მსხვერპლის მეუღლესაც მოიცავს.⁵⁸

შემდეგ საქმეში, სასამართლომ 1325 ABGB გავრცელების ფარგლები მნიშვნელოვნად გააფართოვა და მასში მოიაზრა ირიბი ზიანი. მოსარჩელის შვილი დაიღუპა ავტოსაგზაო შემთხ-

Boston, 2011, 695.

⁵³ Tort Law in the Jurisprudence of the European Court of Human Rights, Edited by Fenyves A., Karner E., Koziol H., Steiner E. Berlin/Boston, 2011, 696; Damages for non-pecuniary loss in a comparative perspective, edited by Rogers H., Austria, 2001, 39, 62, 96.

⁵⁴ Tort Law in the Jurisprudence of the European Court of Human Rights, Edited by Fenyves A., Karner E., Koziol H., Steiner E. Berlin/Boston, 2011, 696; Damages for non-pecuniary loss in a comparative perspective, edited by Rogers H., Austria, 2001, 111; European Tort Law 2009, Edited by Koziol H., Steininger B., Berlin/New York, 2010, 428; Medical Liability in Europe: A Comparison of Selected Jurisdictions, edited by Koch B., Berlin/Boston, 2011, 659–660.

⁵⁵ Damages for non-pecuniary loss in a comparative perspective, edited by Rogers H., Austria, 2001, 5-6.

⁵⁶ ავსტრიის უზენაესი სასამართლოს 2001 წლის 16 მაისის გადაწყვეტილება 20b84/01v, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_20010516_OGH0002_0020OB00084_01V0000_000>, [20.04.2019].

⁵⁷ Digest of European Tort Law, Vol 2: Essential Cases on Damage, Edited by Winiger B., Koziol H., Koch B., Zimmermann R., Belri/Boston, 2011, 504–505; ავსტრიის უზენაესი სასამართლოს 2001 წლის 22 თებერვლის გადაწყვეტილება 20b79/00g, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_20010222_OGH0002_0020OB00079_00G0000_000&ResultFunctionToken=b57e95d4-65d1-4c84-88da-00a969bcbff35&Position=1&Gericht=&Rechtssatznummer=&Rechtssatz=&Fundstelle=&AenderungenSeit=Undefined&SucheNachRechtssatz=True&SucheNachText=True&GZ=&VonDatum=22.02.2001&BisDatum=&Norm=&ImRisSeit=Undefined&ResultPageSize=100&Suchworte=20b79%2f00g>, [20.04.2019].

⁵⁸ European Tort Law 2010, Edited by Koziol H., Steininger B., Berlin/Boston, 2011, 22; ავსტრიის უზენაესი სასამართლოს 2010 წლის 30 ივნისის გადაწყვეტილება 9Ob83/09k, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_20100630_OGH0002_0090OB00083_09K0000_000.

ვევის შედეგად, რადგან მანქანას მართავდა ალკოჰოლური თრობის ქვეშ მყოფი პირი. შვილის გარდაცვალების გამო მოსარჩელემ განიცადა ფსიქოლოგიური ტრავმა, რამაც ასევე გამოიწვია წონის საგრძნობი კლება და მისი ნაადრევი დაბერება. გარეგნობის ამგვარმა ცვლილებამ მას გადაწყვეტივნა გაეკეთებინა პლასტიკური ოპერაცია. მოსარჩელე ითხოვდა პლასტიკური ქირურგიის ხარჯების ანაზღაურებას და სულიერი ტანჯვისთვის კომპენსაციას. ავსტრიის უზენაესმა სასამართლომ განმარტა, რომ მოსარჩელის ნაადრევი დაბერება გამოიწვია ფსიქიკურმა ტანჯვამ, რაც თავის მხრივ, გამოწვეული იყო მისი შვილის გარდაცვალებით. ეს კი გულისხმობს, რომ ნაადრევი დაბერება იყო ჯანმრთელობის დაზიანება 1325 ABGB მიზნებისთვის. სასამართლომ განმარტა, რომ პლასტიკური ოპერაცია იყო მკურნალობის ხარჯები, რომელიც მისი ფსიქოლოგიური მდგომარეობის გამოსწორებისკენ იყო მიმართული და, შესაბამისად, აუნაზღაურა პლასტიკური ქირურგიის ხარჯი. მოსარჩელეს ასევე აუნაზღაურდა შვილის გარდაცვალებით და ქირურგიული ოპერაციის თანმდევი ტკივილით გამოწვეული მორალური ზიანი.⁵⁹

4.2. გერმანია

გერმანიის უზენაესმა სასამართლომ შეზღუდა ის წინაპირობები რომლის არსებობის შემთხვევაშიც ახლობლის გარდაცვალების გამო მორალური ზიანი აუნაზღაურდება მოსარჩელეს.⁶⁰ ეს წინაპირობებია: ტრავმა უნდა წარმოადგენდეს ფსიქიკური ჯანმრთელობის დაზიანებას და არა უბრალოდ მწუხარებას; დაავადება უნდა იყოს სერიოზული და ის უნდა გრძელდებოდეს გარკვეული დროის მანძილზე; ეს რეაქცია არ უნდა იყოს მოსარჩელის პერსონალური გამძაფრებული ალქმის გამო დამდგარი შედეგი;⁶¹ უნდა არსებობდეს ახლო ურთიერთობა გარდაცვლილს და მოსარჩელეს შორის.⁶² სარჩელი, ახლობელი ადამიანის გარდაცვალების გამო მორალური ზიანის ანაზღაურებაზე, როგორც წესი, კმაყოფილდება თუ მოსარჩელეს დაუზიანდა ჯანმრთელობა.⁶³ გერმანიის უზენაესმა სასამართლომ დააკმაყოფილა იმ ქალის სარჩელი, რომელიც ჩავარდა შოკურ მდგომარეობაში მას შემდეგც რაც შეიტყო ქმრის ავარიაში დაღუპვის თაობაზე.⁶⁴ ზიანის ანაზღაურების კიდევ ერთ წინაპირობას წარმოადგენს, რომ დელიქტის მიმყენებლისთვის განჭვრეტადი და სავარაუდო უნდა იყოს მოსარჩელის ფსიქიკური ჯანმრთელობის დაზიანება.⁶⁵

გერმანიის უზენაესმა სასამართლომ განმარტა, რომ გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის (BGB) 844 პარაგრაფი არ მოიცავს თავის თავში ახლობლის გარდაცვალების გამო მორალური ზიანის ანაზღაურებას. სასამართლოს ამგვარი მიდგომა მკაცრად გაკრიტიკდა დოქტრინაში, მაგრამ 2002 წელს განხორციელებული სამართლის რეფორმის დროს პარაგრაფის ფორმულირება არ შეცვლი-

⁵⁹ European Tort Law 2005, Edited by Koziol H., Steininger B., Austria, 2006, 128–129; ავსტრიის უზენაესი სასამართლოს 2005 წლის 20 იანვრის გადაწყვეტილება 2Ob7/05a, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JIT_20050120_OGH0002_0020OB00007_05A0000_000&ResultFunctionToken=1d374226-7d7d-431f-9377-3f4b-b07c4b49&Position=1&Gericht=&Rechtssatznummer=&Rechtssatz=&Fundstelle=&AenderungenSeit=Undefined&SucheNachRechtssatz=True&SucheNachText=True&GZ=&VonDatum=22.02.2001&BisDatum=&Norm=&ImRisSeit=Undefined&ResultPageSize=100&Suchworte=2Ob7%2f05a>, [20.04.2019].

⁶⁰ Medical Liability in Europe: A Comparison of Selected Jurisdictions, edited by Koch B., Berlin/Boston, 2011, 272.

⁶¹ გერმანიის უზენაესი სასამართლოს 1985 წლის 5 თებერვლის გადაწყვეტილება, NJW 1985, 1390.

⁶² Damages for non-pecuniary loss in a comparative perspective, edited by Rogers H., Austria, 2001, 111.

⁶³ გერმანიის უზენაესი სასამართლოს 1989 წლის 4 აპრილის გადაწყვეტილება, Nქ 1989, 2317.

⁶⁴ გერმანიის უზენაესი სასამართლოს 1971 წლის 11 მაისის გადაწყვეტილება, Nქ 1971, 1883.

⁶⁵ იქვე; Van Dam C., European tort law, 2013, 177-178.

ლა.⁶⁶ 2017 წლის 22 ივლისს განხორციელებული ცვლილების შედეგად,⁶⁷ 844-ე პარაგრაფს დაემატა მე-3 ნაწილი, რომელს თანახმად ახლობელი ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში მორალური ზიანის ანაზღაურება შესაძლებელია ემოციური ტანჯვისას.

4.3. ინგლისი

უბედური შემთხვევების აქტის (Fatal Accidents Act 1976) თანახმად, მხოლოდ მეუღლეებს, ერთი სქესის რეგისტრირებულ პარტნიორებს და მცირეწლოვნების მშობლებს აქვთ ავტონომიური მოთხოვნის უფლება მორალურ ზიანზე, თუ მათი ნათესავი გარდაიცვალა.⁶⁸ ამ აქტის თანახმად, მთავარ წინაპირობას წარმოადგენს, მოსარჩელის მიერ განცდილი ერთგვარი „შოკი“, რომელიც გამოწვეულია მოულოდნელი შემთხვევით. თუმცა, სამედიცინო სფეროში სიცოცხლის გაუფრთხილებლობით მოსპობისას პრობლემას წარმოადგენს ამ წინაპირობის მტკიცება.⁶⁹

შესაბამისი წინაპირობების არსებობის შემთხვევაში, ადამიანი რომელიც არ არის ქმედების უშუალო მსხვერპლი, შესაძლოა მიჩნეულ იქნას არაპირდაპირ მსხვერპლად. როგორც წესი, არაპირდაპირ მსხვერპლს წარმოადგენს უბედური შემთხვევის მოწმე.⁷⁰ ჰილსბურგის საქმეში მოსარჩელები ითხოვდნენ მორალური ზიანის ანაზღაურებას, რომელიც მათ მიაღგათ 1989 წელს ჩემპიონატის ტელევიზიით ყურებისას, რადგან მათ დაინახეს როგორ დაიღუპნენ მათი მეგობრები და ნათესავები.⁷¹ დასახელებულ საქმეში ზიანი არ აუნაზღაურდათ იმ ნათესავებს, რომელთაც მატჩზე მომხდარი შემთხვევა არა საკუთარი თვალით, არამედ ტელევიზიის მეშვეობით ნახეს.⁷²

ახლობელი ადამიანის გარდაცვალების გამო მიყენებული მორალური ზიანის ანაზღაურებისთვის აუცილებელია მომჩივანმა დაადასტუროს, რომ მომხდარის გამო ის განიცდის ფსიქიკური ჯანმრთელობის დაზიანებას; უნდა არსებობდეს მჭიდრო კავშირი მსხვერპლთან; მსხვერპლი თავად უნდა შეესწროს უბედურ შემთხვევას ან მალევე ნახოს მომხდარი უბედური შემთხვევა საკუთარი თვალით.⁷³

ბოლო წინაპირობა სასამართლომ ჩამოაყალიბა ერთ-ერთ საქმეში,⁷⁴ რომლის ფაქტობრივი გარემოებების თანახმად, ქალს შეატყობინეს, რომ მისი ოჯახის წევრები ავტოკატასტროფის შემდეგ გადაიყვანეს საავადმყოფოში, სადაც ქალმა თავის თვალით ნახა ერთი გარდაცვლილი შვილი, ორი შვილი და ქმარი კი მძიმედ დაშავებული. ლორდთა პალატამ აუნაზღაურა ქალს მორალური ზიანი, მიუხედავად იმისა, რომ ის არ იყო უბედური შემთხვევის მომსწრე, რადგან უბედური შემთხვევის შედეგი ნახა საკუთარი თვალით. ზიანის ანაზღაურების კიდევ ერთ წინაპირობას წარმოადგენს ის, რომ ფსიქოლოგიური ზიანი გამოწვეული უნდა იყოს მოულოდნელობით.⁷⁵ ეს

⁶⁶ *Van Dam C.*, European tort law, 2013, 370.

⁶⁷ <<https://thelawreviews.co.uk/edition/the-aviation-law-review-edition-6/1173350/germany>>.

⁶⁸ *Medical Liability in Europe: A Comparison of Selected Jurisdictions*, edited by Koch B., Berlin/Boston, 2011, 193; *Van Dam C.*, European tort law, 2013, 171.

⁶⁹ *Ceri Ann Walters v North Glamorgan NHS Trust* [2002] EWCA Civ 1792; *Van Dam C.*, European tort law, 2013, 171.

⁷⁰ *Van Dam C.*, European tort law, 2013, 178-180.

⁷¹ *Alcock and others v Chief Constable of South Yorkshire Police* [1992] 1 AC 310; *Lunney M., Oliphant K.*, Tort Law: Text and Materials, 2013, 335-343.

⁷² *Van Dam C.*, European tort law, 2013, 178-180.

⁷³ იქვე.

⁷⁴ *McLoughlin v O'Brian*, [1983] 1 AC 410; *Lunney M., Oliphant K.*, Tort Law: Text and Materials, 2013, 332-335.

⁷⁵ *Alcock and others v Chief Constable of South Yorkshire Police* [1992] 1 AC 310; *Lunney M., Oliphant K.*, Tort Law: Text and Materials, 2013, 335-343.

გულისხმობს იმას, რომ ფსიქიკური ჯანმრთელობის დაზიანების ეტაპობრივი განვითარებისას, მორალური ზიანის ანაზღაურებაზე ვეღარ იდგავს არაპირდაპირი მსხვერპლი.

4.4. საზრანგეთი

ფრანგული სამართალი არის უფრო ლიბერალური მორალური ზიანის ანაზღაურების საკითხ-ისადმი ვიდრე ინგლისური სამართალი და არ აკეთებს ვინრო ჩამონათვალს თუ ვინ ითვლებ-ბა ახლობელ ადამიანად. სასამართლოებმა გააფართოვეს პირთა წრე და ზიანი აუნაზღაურდე-ბა არა მარტო ნათესავებს, არამედ საცოლე/საქმროსაც, პარტნიორსაც.⁷⁶ 1923 წელს მიღებული გადაწყვეტილებით სასამართლომ დაამკვიდრა პრაქტიკა, რომლის თანახმადაც ახლობლის გარ-დაცვალების შემთხვევაში შესაძლებელია მორალური ზიანის ანაზღაურება. კერძოდ, საფრანგე-თის საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ სამოქალაქო კოდექსის 1382-ე მუხლი მოიცავს მორალური ზიანის ანაზღაურების ვალდებულებას, თუ ახლობლები პირის გარდაცვალების გამო განიცდიან დიდ ტრავმას.⁷⁷ მოგვიანებით, სასამართლომ უფრო ფართოდ განმარტა დასახელე-ბული ნორმა და მიიჩნია, რომ მორალური ზიანის მოთხოვნის უფლება აქვთ არა მარტო ოჯახის წევრებს, არამედ იმ მოსარჩელესაც ვინც დაასაბუთებს პირდაპირ და პირად ზიანს. თუმცა, სა-სამართლოების ამგავრი ლიბერალური მიდგომა დოქტრინაში ბევრ კრიტიკას იწვევს.⁷⁸

4.5. უნიფიცირებული სამართალი

PETL⁷⁹ და DCFR⁸⁰ ითვალისწინებს ახლობელი ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში მორალ-ური ზიანის ანაზღაურებას.⁸¹

PETL-ის თანახმად, ახლობელი ადამიანის გარდაცვალებამ თუ გამოიწვია მოსარჩელის ჯანმრ-თელობის დაზიანება, მას უნდა აუნაზღაურდეს მორალური ზიანი. ანაზღაურდება მესამე პირისთ-ვის დამდგარი ზიანი შემდეგ გარემოებათა გათვალისწინებით: ზიანი უნდა იყოს განჭვრეტადი (3:201); უნდა დაზიანდეს დაცული სამართლებრივი სიკეთე (2:102); პასუხისმგებლობის საფუძვე-ლი (1:101); PETL-ის 10:301(1) მუხლის თანახმად, მორალური ზიანი შესაძლებელია აუნაზღაურდეს იმ მოსარჩელეს, რომელსაც ახლო ურთიერთობა ჰქონდა დაზარალებულთან⁸² და რომელიც გან-იცდის ღრმა მწუხარებას.⁸³

DCFR-ის VI-2:101(4)(b) მუხლის თანახმად, არამატერიალური ზიანი გულისხმობს, ტკივილს, ტანჯვას და ცხოვრების ხარისხის გაუარესებას.⁸⁴ DCFR-ის VI-2:202 მუხლის თანახმად, ახლობე-

⁷⁶ Van Dam C., *European tort law*, 2013, 171.

⁷⁷ Cour de cassation, Chambre civile, Lejars v. Templier Subsequent developments, DP 1923.1.52, 13/02/1923, ონლაინ ხელმისაწვდო-მია: <<https://law.utexas.edu/transnational/foreign-law-translations/french/case.php?id=1232>>, [20.04.2019].

⁷⁸ Digest of European Tort Law, Vol 2: Essential Cases on Damage, Edited by Winiger B., Koziol H., Koch B., Zimmermann R., Belri/Boston, 2011, 523.

⁷⁹ Principles of European Tort Law.

⁸⁰ Draft Common Frame of Reference.

⁸¹ European Tort Law 2009, Edited by Koziol H., Steininger B., Berlin/New York, 2010, 671–672.

⁸² Principles of European Tort Law, Text and Commentary, 2005, Vienna, 175.

⁸³ Digest of European Tort Law, Vol 2: Essential Cases on Damage, Edited by Winiger B., Koziol H., Koch B., Zimmermann R., Belri/Boston, 2011, 612–616.

⁸⁴ Digest of European Tort Law, Vol 2: Essential Cases on Damage, Edited by Winiger B., Koziol H., Koch B., Zimmermann R., Belri/Boston,

ლი ადამიანის გარდაცვალებამ თუ გამოიწვია მოსარჩელის ღრმა მწუხარება, რომელიც არ წარმოადგენს სამედიცინო ჩვენებას, მას უნდა აუნაზღაურდეს მორალური ზიანი. PETL-ის მსგავსად DCFR არ აკეთებს განმარტებას, თუ ვინ უნდა ჩაითვალოს ახლობელ ადამიანად. კომენტარების თანახმად, ზიანი უნდა აუნაზღაურდეთ იმ ადამიანებს, რომელთაც გარდაცვლილთან, ან კანონიდან გამომდინარე, ან დე ფაქტო, ჰქონდათ განსაკუთრებით ახლო ურთიერთობა.⁸⁵ დოქტრინაში განმარტავენ, რომ მეგრობრობა, ახლო საქმიანი ან პროფესიული ურთიერთობა არ იგულისხმება ამ ცნების ქვეშ.⁸⁶

5. ვინ უნდა ჩაითვალოს მორალური ზიანის ანაზღაურების მიზნისთვის ახლობელ ადამიანად

იმისთვის რომ დადგინდეს თუ ვინ უნდა ჩაითვალოს ახლობელ ადამიანად საჭიროა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლზე ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადწყვეტილებების ანალიზი. მე-8 მუხლით დაცულია პირის ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის ვალდებულება. ოჯახის ცნებაში სასამართლო აერთიანებს რეგისტრირებულ ქორწინებას და სამოქალაქო პარტნიორობას.⁸⁷ როგორც წესი ოჯახში მოიაზრება ცოლ-ქმარი/პარტნიორები, მშობლები, შვილები, ბებია/ბაბუა და შვილიშვილი.⁸⁸

მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა ვის შეუძლია, ამის შესაფასებლად სხვადასხვა ქვეყნის სასამართლო ყურადღებას აქცევს ოჯახურ ურთიერთობის სიახლოვეს, მსხვერპლი და მოსარჩელე ერთობლივად უძღვებოდნენ თუ არა საოჯახო საქმიანობას. ეს წინაპირობები ზოგ ქვეყანაში გამოიყენება ალტერნატიულად, ზოგან კუმულატიურად.⁸⁹ გაბატონებული მოსაზრების თანახმად, არამატერიალური ზიანისთვის კომპენსაცია შეუძლია მოითხოვოს ქმედების უშუალო მსხვერპლმა, თუმცა შედარებითი სამართალი ცხადყოფს, რომ ფატალურ შემთხვევებში ზიანის ანაზღაურებას ითხოვენ ის პირები რომლებმაც ახლო ნათესავი დაკარგეს,⁹⁰ მაგალითად, მშობლები, ქვრივი, დედამიწილი,⁹¹ ან სამოქალაქო ქორწინებაში მყოფი პარტნიორი.⁹² რამდენიმე ქვეყანაში მორალური ზიანის მოთხოვნის უფლება აქვთ ადამიანებს, რომლებიც არ არიან გარდაცვლილის ოჯახის წევრები და რომელთაც გარდაცვლილთან „მჭიდრო ემოციური კავშირი“ ჰქონდათ.

2011, 612–616.

⁸⁵ იქვე.

⁸⁶ Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR), Edited by Bar C., Clive E., Schulte-Nölke H., 2010, 3109.

⁸⁷ Velikova v. Bulgaria, no. 41488/98, ECHR, 2000; Oğur v. Turkey (GC), no. 21594/93, § 98, ECHR, 1998; Kaya v. Turkey, no. 158/1996/777/978, § 122, ECHR, 1998; Ergi v. Turkey, no. 23818/94, § 110, ECHR, 1998; Yaşa v. Turkey, no. 22281/93, § 124, ECHR, 2002; Çakıcı v. Turkey, no. 23657/94, § 130, ECHR, 1999; Tanrikulu v. Turkey, no. 23763/94, § 138, ECHR, 1999; Güleç v. Turkey, no. 54/1997/838/1044, § 88, ECHR, 1998.

⁸⁸ Marckx v. Belgium, no. 6833/74, § 45, ECHR, 1979.

⁸⁹ Medical Liability in Europe: A Comparison of Selected Jurisdictions, edited by Koch B., Berlin/Boston, 2011, 660.

⁹⁰ Tort law in the jurisprudence of the European Court of Human Rights, Edited by Fenyves A., Karner E., Koziol H., Steiner E. Berlin/Boston, 2011, 70, 617.

⁹¹ Solomou and Others v. Turkey, no. 36832/97, § 41, ECHR, 2008.

⁹² Velikova v. Bulgaria, no. 41488/98, §§ 13, 98, ECHR, 2000.

ეს ქვეყნებია, ავსტრია, ბელგია, დანია, შვედეთი, ესპანეთი, გერმანია, რუმინეთი.⁹³ ავსტრიაში,⁹⁴ მორალური ზიანის ანაზღაურების მიზნისთვის არარეგისტრირებულ ურთიერთობაში მყოფ პარტნიორს, რომ აუნაზღაურდეს ზიანი, ურთიერთობა უნდა იყოს ხანგრძლივი, თავისი ხასიათით რეგისტრირებული ქორწინების მსგავსი და არც ერთი პარტნიორს არ უნდა ჰყავდეს მეუღლე.⁹⁵ შვეიცარიაში დოქტრინისა და სასამართლო პრაქტიკის თანახმად, საქმრო/საცოლე ითვლება ნათესავად.⁹⁶ თუმცა, პირებს, რომლებიც ერთად ცხოვრობენ შეუძლიათ თუ არა მორალური ზიანის ანაზღაურება პარტნიორის გარდაცვალების გამო, სადავო საკითხია შვეიცარიის სამართალში.⁹⁷

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოში, მორალური ზიანი უნდა აუნაზღაურდეს გარდაცვლილის იმ ახლობელ ადამიანებს, რომლებიც არიან მისი ოჯახის წევრები ან მასთან იყვნენ ისეთ ურთიერთობაში, რომელიც თავისი არსით ჰგავს ოჯახურ თანაცხოვრებას.

6. დასკვნა

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დადგენილი პრაქტიკის თანახმად, სსკ-ს 413-ე მუხლი განიმარტება საკმაოდ ვიწროდ და ახლობელი ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში მორალური ზიანი არ ანაზღაურდება, რადგან ეს შემთხვევა არ არის კანონით გათვალისწინებული. უზენაესი სასამართლოს საგამონაკლისო გადაწყვეტილებათა ანალიზიდან გამომდინარე, მართლსაწინააღმდეგო ქმედების ირიბი შედეგი – გარდაცვლილის ახლობლის ფსიქიკური ჯანმრთელობის დაზიანება, წარმოადგენს სსკ-ს 413-2 მუხლის რეგულირების სფეროს. ასევე, მორალური ზიანის ანაზღაურების აუცილებელ წინაპირობას არ წარმოადგენს მოსარჩელის ფსიქიკური ჯანმრთელობის დაზიანება, რადგან ოჯახის წევრის გარდაცვალება ყოველთვის დაკავშირებულია მძიმე სულიერ განცდებთან. ამგვარი განმარტება არის მართებული და სასამართლოებმა ეს პოზიცია უნდა გაიზიარონ საკითხის გადაწყვეტისას.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების თანახმად, მორალური ზიანის ანაზღაურება ყოველთვის ეკისრება სახელმწიფოს, რომელსაც ბრალი მიუძღვის მსხვერპლის მკვლელობისა და წამების არასათანადო გამოძიებაში. საქართველოს წინააღმდეგ გამოტანილი ერთ-ერთი ბოლო გადაწყვეტილება ცხადყოფს, რომ კერძო პირის მიერ სიცოცხლის

⁹³ Damages for non-pecuniary loss in a comparative perspective, edited by Rogers H., Austria, 2001, 5, 39, 111, 200; Tort Law in the Jurisprudence of the European Court of Human Rights, Edited by Fenyves A., Karner E., Koziol H., Steiner E., Berlin/Boston, 2011, 700

⁹⁴ European Tort Law 2005, Edited by Koziol H., Steininger B., Austria, 2006, 132–134; ავსტრიის უზენაესი სასამართლოს 2005 წლის 21 აპრილის გადაწყვეტილება 2Ob90/05g, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JIT_20050421_OGH0002_00200B00090_05G0000_000&ResultFunctionToken=a9e23735-cd9d-40c5-89f5-eeeb1f75b265&Position=1&Gericht=&Rechtssatznummer=&Rechtssatz=&Fundstelle=&AenderungenSeit=Undefined&SucheNachRechtssatz=True&SucheNachText=True&GZ=&VonDatum=22.02.2001&BisDatum=&Norm=&ImRisSeit=Undefined&ResultPageSize=100&Suchworte=2Ob90%2f05g>, [20.04.2019], ავსტრიის უზენაესი სასამართლოს 2005 წლის 12 მაისის გადაწყვეტილება 2Ob41/03y, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JIT_20050512_OGH0002_00200B00041_03Y0000_000&ResultFunctionToken=922f4556-718f-40a6-b36c->, [20.04.2019].

⁹⁵ Tort law in the jurisprudence of the European Court of Human Rights, Edited by Fenyves A., Karner E., Koziol H., Steiner E., Berlin/Boston, 2011, 700; ავსტრიის უზენაესი სასამართლოს 2002 წლის 29 აგვისტოს გადაწყვეტილება 8Ob127/02p, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JIT_20020829_OGH0002_00800B00127_02P0000_000>, [20.04.2019].

⁹⁶ Tort law in the jurisprudence of the European Court of Human Rights, Edited by Fenyves A., Karner E., Koziol H., Steiner E., Berlin/Boston, 2011, 701.

⁹⁷ Damages for non-pecuniary loss in a comparative perspective, edited by Rogers H., Austria, 2001, 306; Tort law in the jurisprudence of the European Court of Human Rights, Edited by Fenyves A., Karner E., Koziol H., Steiner E., Berlin/Boston, 2011, 701.

გაუფრთხილებელი მოსპობის შემთხვევაში აუცილებელია მორალური ზიანის ანაზღაურება, წინააღმდეგ შემთხვევაში სახელმწიფო დაარღვევს კონვენციის მე-2 მუხლს.

ევროპის ბევრ ქვეყანაში განსხვავებული რეგულაციებია ახლობელი ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში მორალური ზიანის ანაზღაურებაზე. ზოგიერთი ქვეყნის შიდა კანონმდებლობის თანახმად, ზიანის ანაზღაურებისთვის საკმარისი წინაპირობაა მოსარჩელის ფსიქიკური ტანჯვა, რომელიც არ წარმოადგენს ფსიქიატრიულ აშლილობას, ზოგ ქვეყანაში კი ზიანის ანაზღაურების აუცილებელი წინაპირობაა ფსიქოლოგიური ტრავმა, რომელიც შეფასებულია, როგორც ჯანმრთელობის დაზიანება. იმისთვის რომ ქართული კანონმდებლობა იყოს თანხვედრაში განვითარებული ქვეყნების პრაქტიკასთან, აუცილებელია ახლობელი ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში ანაზღაურდეს მორალური ზიანი.

აუცილებელია, ახლობელი ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში ანაზღაურდეს მორალური ზიანი, რადგან ეს იდეა გამომდინარეობს მორალური ზიანის არსიდან. კერძოდ, მორალური ზიანი განკუთვნილია განცდილი დარდის, მწუხარების და დაკარგული ურთიერთობის საკომპენსაციოდ. ეს იდეა კი გულისხმობს იმას, რომ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით უნდა იყოს გათვალისწინებული ახლობელი ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში მორალური ზიანის ანაზღაურების შესაძლებლობა. დელიქტის შედეგად გარდაცვლილის ახლობლებს აქვთ მორალური ზიანის ანაზღაურების უფლება განცდილი მწუხარებისთვის. სასურველია, კანონმდებელმა განსაზღვროს მოსარჩელეთა წრე, რომელიც არ იქნება ვიწრო და მხოლოდ ნათესაურ კავშირზე მიბმული. საერთო სასამართლოებმა, დღევანდელი საკანონმდებლო რეგულირების ფარგლებშიც უნდა დააკმაყოფილონ ახლობლის გარდაცვალების გამო მიყენებული მორალური ზიანი, განურჩევლად იმისა, მოსარჩელეს დაუზიანდა ფსიქიკური ჯანმრთელობა, თუ ის უბრალოდ ღრმა მწუხარებას განიცდიდა, რადგან მორალური ზიანის არსიდან გამომდინარე, ორივე შემთხვევაში მოსარჩელეს აქვს მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება.

ISBN978-9941-25-707-0

9 789941 257070